



Олга Ларионова

Планетата, която с нищо не  
можеше да бъде полезна

1

Тук, върху огромния, леко проблясващ екран за външна връзка, градът не геанитите изглеждаше още по-жалък. Особено оная негова част, която беше разположена върху терасите на хълма. Тук вече ги нямаше стройните многоколонни храмове и площадите, застлани с лилав камък.

Тук се ширеше пазарът, едно от най-отвратителните места на града. Кошници, рогозки, рогозки, кошници, камари от сурови или полуготови хранителни продукти, всичко това в прахта, едва ли не на земята, и всичко се пипа с ръце; плодовете, зеленчуците и рибата се слагат в кошниците на купувачите и нерядко се връщат обратно, ако някоя от страните не е удовлетворена от цената или качеството; бурно жестикулиране, изтънчени ругатни и мръсотия, мръсотия, мръсотия...

Командирът се намръщи погнусен. И защо им трябваше на тези, които излязоха днес от кораба, да се запътят точно към пазара! Тълпите от безредно сновящи геанити изпълваха екрана и е трудно да различиш онези двамата, които само външно приличат на геанити. А, ето ги...

Командирът се наведе напред, напрегнато зараглежда бялата фигурка, която, без да бърза, се движеше по екрана. Тя върви по-бавно от останалите, заобикалят я, понякога я блъсват и почти всеки, надникнал в лицето и, се обръща още веднъж. С какво се отличава тя от геанитските жени?

Този, който е назначен да контролира тази сутрин, се движи на разстояние петнайсет-двайсет крачки. Широката му сива дреха, тоягата – истинска! – в ръката, буйната растителност по лицето – всичко това не привлича вниманието в тълпата от подобните нему. Понякога момичето го поглежда и той бавно навежда глава, сякаш се бои да не залитне по посипаната с чакъл улица, и това едва забележимо движение на главата му е знам, че всичко върви както трябва.

И все пак понякога девойката привлича вниманието, след нея се обръщат.

Самата тя, изглежда, не го забелязва: влиза през пазарната ограда, като леко повдига края на туниката си и прекрочва кошница с дребни тъмночервени плодове. Насреща и ситни пъргаво старче с брада, боядисана в яркооранжево – изглежда до този момент бе седяло под навеса до дюкянчето, където се разменят монети. Ето, той се прегъва, заговорва с

момичето, предлага му някакви накити... Може би да ги купи? Не. Май че накитите се предлагат безплатно. Ето, той я хваща за ръката, меко, но настойчиво я дърпа след себе си. Сочи към закритата носилка. Девойката отказва със знаци, вероятно не е много уверена в произношението си. Напразно, та нали, като я инструктиреше, киберколекторът подчерта, че на обществени места, улици, пазари, пристанището, често се срещат чужденци, говорещи на други езици, а не този, който е разпространен в града и околностите му.

Сега контролиращият е длъжен да се намеси.

Да, ето го и него, престорил се е на сляп, блъска се върху им така, че геанитът с рижата брада полита към глинената стена. Докато той се изправя, момичето вече е успяло да избяга през една дупка в оградата.

И все пак какво привлече този червенобрадия? Защо от всички жени, които ходят нагоре-надолу по пазара, той избра точно нея?

Дрехите и самата тя бяха моделирани от киберколектора след продължително проучване на външния вид, начина на живот и навиците на геанитите. Доработването на детайлите вървеше под личното наблюдение на Командира, той не откри никакъв пропуск. Защо сега всеки срещнат я оглежда, а червенобрадият дори се опита да я задържи?

Командирът натиска клавиша за външна връзка:

– Двайсет и седма, веднага се върни на кораба!

Един от многобройните КП-ове, направени като малки летящи същества и окачени почти из целия град, прие заповедта, рязко пикира надолу, прелетя край главата на Двайсет и седмата. Момичето спря, после внезапно се обърна и се запъти към изхода на града. След известно време тя ще стигне до обраслите с храсталак планини, където вече не ще срещне нито един геанит и че включи левитора.

Командирът притвори очи и си позволи минута почивка.

## 2

– Ръцете – заповяда Командирът.

Девојката вдигна длани, неловко притиснала лакти към тялото си, и замря с леко отметната назад глава сякаш от тежестта на огромния възел черни коси, преливащи с метален блясък.

Командирът взе ръцете и в своите, приближи ги до очите си, придирчиво ги огледа от всички страни. Не, всичко е точно. И издължените нокти, и прозирашият през тънката кожа едва доловим рисунък на кръвоносните съдове, и чудноватите бръчици по топлата ръка, наподобяващи пукнатинки на розов мрамор.

Всичко е точно.

А дори и да има нещо неточно – няма то може да се открие от няколко крачки?

Командирът пусна ръцете на девојката, те безсилно увиснаха край тялото и.

Девојката вирна още по-високо глава и направи три леки, плъзгащи се крачки.

– Обърни се. В профил.

Тя се обърна.

– Върви до стената и обратно с бавна крачка.

И отново:

– Сега малко по-бързо.

И отново, и отново, и отново:

– Спри. Върви. Спри. Върви. По-бавно. По-бързо. Напред. Назад. Извиквата на главата! – извика Командирът.

– Не – каза девојката, – не.

– Защо си толкова уверена?

– Не знам. Не мога да обясня, но усещам, че не е това.

Командирът въздъхна, рязко се изправи от креслото си и се приближи до момичето. Внимателно, за да не я повреди – тя беше истинска, от колекцията, – той откопча бронзовата катарамна на рамото и и извади карфицата, прикрепяща дрехата в кръста. Бялата тъкан със синя ивица по края безшумно се свлече на пода. Командирът подържа в дланите си бронзовите предмети, сякаш ги претегляше, и внимателно ги постави на масата. После вдигна бялото покривало, приближи се до пулта за вътрешно обслужване и напечата шифъра на заповедта:

„Централният склад. Мостри на истински тъкани.“

Почти веднага щракна вратата на стенния хоризонтален асансьор и сивата лента на транспортъора изнесе папка с подредени квадрати от пъстри тъкани. Командирът затвори вратата и още веднъж погледна девойката: тя бе застанала на три крачки от креслото му само по дървени сандали с чудновато преплетени бели каишки и както преди отметнала глава, с полузатворени очи. Но сандалите също се изключваха: и те бяха истински, както и бронзовите украшения.

Командирът се отпусна в креслото и отвори папката с мострите.

Ако имаше право на умора, той би си признал, че е безкрайно уморен.

Неуспехи, неуспехи, неуспехи. От най-големите (нито една от експедициите под негово командване не бе дала положителни резултати) до най-дребните, с учудващо постоянство изсипващи се върху главата му – например като тази, когато Двайсет и седма, практикантка за първи рейс, беше позната от аборигените като че ли без всякакви причини.

Изглежда, би било по-разумно да и препоръча някое животно, нали Сто и четирийсети се спря на малкия черен звяр, толкова често придружаващ геанитите както по време на разходките им, така и при по-продължителни пътувания. Да, трябваше да отчете неопитността на девойката и да я посъветва да се спре на животното – несъмнено това би стеснило сектора и времето за наблюдение, но най-важното би могло да се поръча и на КП-овете, създадени специално за Геа като малки летящи същества, издаващи пронизителни ритмични звуци. Черните и тъмносиви КП-ове висяха, пърхаха и кръжаха над града, криеха се сред листата на дърветата и непрекъснато предаваха на кораба всичко, което попадеше в сектора на обзора им, а там специален КП-фиксатор водеше отделна лента за всеки от подвижните транслатори.

Командирът сложи ръка върху термопрекъсвача на фона за вътрешна връзка.

– Сто и четирийсети, при мен!

В централната рубка на кораба влезе черен рошав звяр, ноктите му тракаха по звънката настилка на пода. Ако се изправеше на лапи, би се видяло, че не е по-малък на ръст от който и да е геанит. Той равномерно размахваше опашка, отронваше слюнка по блестящия под, после се приближи до Двайсет и седма, погледна я и замря.

И отново Командирът мълчеше и ги гледаше: и отново го обзе нещо като обида, неясно, смъртно проправящо си път усещане, толкова

рядко и неочаквано изплувало от подсъзнанието; и вече не капитанът на кораба на Събирачите, не командирът на шестнайсетата поред експедиция, а просто Четвъртият, просто стареещият логитанин, комуто не оставаха много рейсове, мъчително се стареше да заглуши у себе си това неканено усещане, с горчилката си потъващо в миналото, а с тревогите си – в бъдещето, и – не можеше.

„Събирач, съставил точно описание на изследваната планета, може да смята дълга си за изпълнен“ – така гласеше Законът на Събирачите.

Щом напуснат планетата, всички членове на екипажа ще я забравят. Командирът е длъжен да състави отчета и да направи предварителните изводи за това, какво може да даде тази планета на Велика Логитания. Ако той извърши всичко точно и безупречно, ако аргументира своите изводи, значи е направил онова, което се изисква от него. Отчетът ще бъде разгледан от Висшия комитет по чуждопланетни цивилизации и никой, освен онези, които са били с него, не ще узнае какво са постигнали.

Винаги е било така. Но никога преди не е изпитал толкова горчилка.

Командирът старателно прогони тези мисли и когато се убеди, че както преди го интересува само съдбата на експедицията, се обърна към Сто и четирийсети и Двайсет и седма. Пред Командира бяха замръзнали две странни, невиджани на Логитания фигури: гола геанитка с леко отметната глава и черен смръщен звяр. Командирът не гледаше всекиго поотделно, а някак си двамата заедно и отново не можеше да разбере защо това горчиво чувство се появява точно сега? Може би просто защото тези двамата имат още много да летят?...

– Сто и четирийсети – каза той, като прогонваше неканените мисли, – готови ли сте за излизане?

Сто и четирийсети въртна глава, произнесе някакъв неопределен звук и нервно сви на топка предната си лапа; избраният от него образ го скриваше в града на геанитите, обаче на кораба му беше извънредно трудно да се храни и да разговаря. Но навлизането в образа отнемаше твърде много време, за да си позволи разкоша да се демаскира, когато се връща на кораба.

– Готов съм дори веднага! – хрипкаво се отрони от муцуната му.

– Ще идете утре като контролиращ. Излизането от кораба да става само нощем! Както преди, забранявам използването на левитъра в зоната, достъпна за наблюдение от геанитите.

Девојката се обърна и тръгна към изхода, дървените подметки на

обувките и лекичко потракваха по звънкия метален под. Защо върви така леко? Вървежът на истинските геанитки е по-тежък. Тя се отличава от истинските геанитки с нещо почти неуловимо, макар киберколекторът да бе създал образа и на базата на стотина снимки. Но нито Четвъртият, нито Сто и четирийсети, нито Девети могат да я отличат от всички останали девойки от Геа.

Геанитите го правят от пръв поглед. Командирът се обърна. Вратата меко чукна и той отново се озова очи в очи със своите мисли. Тези мисли го водеха към далечната му родина, далеч от Геа – планетата, която с нищо не можеше да бъде полезна на Велика Логитания.

### 3

... Ге-а – това е като жълта пухкава топчица, която засяда в гърлото, когато цялото ти дихание не стига да го изтласкаш и отрониш от устните; това е отчаяние от невъзможността да произнесеш, от неподчинението на най-простата от чуждите думи; вечно падащите нощни звезди; това прозирно сияние на пролетните градини и предутринния цъфтеж на небето, безкрайното им отразяване едно в друго; това е гърленият вик, роден от ехото на планинска теснина и подет от върволицата подплашени птици, отлитащи на север – Ге-а, Ге-а...

Това е прииждане от усещания и поток от нови необикновени думи, твърде меки и гъвкави за твърдия език на логитаните – такива, като вцепняващото отчаяние и онова странното, дошло съвсем отскоро – тази вечер – спиращо диханието и довеждащо до желанието да изчезне, още неусетено докрай – страхът...

Страхът се роди днес и първият му вик прозвуча днес, когато тропът на четиримата войници равномерно нарастваше зад нея; страхът се зароди отвън, някъде много далеч и едновременно – навсякъде, сякаш на линията на хоризонта, стремително затворил се над главата като купол на силово поле; само че това поле не предпазваше, а наопаки, замразяваше мислите, спираше хода на кръвта, искаше и се да направи нещо непонятно и извънредно нелогично – да изкрещи, да падне на земята... Но вместо това тя си спомни самата дума, празнотата на звученето и изведнъж унищожи и току-що възникналото усещани, и хаосът от мислите и остана само безкрайното учудване как се случи така, че тя, Двайсет и седмата, същество, подчинено на строгите закони на вътрешния свят на логитаните, изведнъж си позволи да падне до равнището на тези полуживотни, поведението на които се управлява не от разума, а от наследствените инстинкти?!

Страх, повтаряше си тя; животински страх, завещан от инстинкта за самосъхранение; страх от този тропот, от дрънченето на метала, от свиращото дишане на даещите се от влажния нощен въздух геанити – ето какво я тласкаше сега по криволичещата, набраздена от сенки улица. Тласкаше я страхът и в тези минути тя не беше нито Събирач, нито просто логитанка. Беше само едно малко наплашено момиче от Геа.

И когато го разбра, тя спря.

Четиримата, които я преследваха, не можаха да спрат внезапно като



нея; те потичаха още малко и хлъзгайки се и приклякайки по глинения склон, спряха. От Двайсет и седмата ги делиаха няколко крачки, но те така и си стояха, задъхани от яростния бяг, ненаситно гълтаха въздуха и кой знае защо, никой от тях не бързаше да направи тези няколко крачки.

Двайсет и седмата стоеше обърната към своите преследвачи и не помръдваше; в неподвижността и имаше нещо нечовешко – наистина, да замрат ето така, без да трепне нито един мускул в някоя причудлива, понякога неудобна от гледна точка на хората поза – така можеха да застават само логитаните, но Двайсет и седма беше твърде неопитна, за да може сама да забележи своята грешка. Затова тя спокойно гледаше своите преследвачи, неспособна да разбере какво ги кара да я преследват и защо така боязливо пристъпват от крак на крак, когато е достатъчно да направят три скока, за да бъдат съвсем близо.

Девојката гледаше войниците и от страха и вече нямаше помен. Дори и беше мъчничко: отишло си бе острото, за пръв път изпитано усещане, което щеше едва ли да се повтори. Дали да доложи на Командира? Това влиза в задълженията на Събирача. Но трябва да докладва за усещания, появили се у тях, у логитаните, а сега тя не беше логитанка... Какво да прави с тези тук? Те стоят. Дишат. При геанитите се вижда как дишат. Обикновено се повдига горната част на торса, устните леко се отварят, но при тези диша цялото тяло, въздухът с хриптене и гъргене се изтръгва от гърлото; свистяща глътка, четири глътки – и тялото немощно спада, сякаш мускулите се плъзват надолу по скелета, и отново мъчителното издишване. Но нали това са воители, това са геанити, специално тренирани, подобно товарни животни. А може би е сбъркала, че е тичала толкова бързо?

Тя с досада си спомни за придружителя. Сто и четирийсети, огромният черен звяр... те се разминаха с него на излизане от гостилницата. Той не можеше да влезе вътре и остана да я чака на едва осветената улица, но четириимата войници започнаха да се бият, а после полетяха парчета бял камък и буци пръст, и кости, измъкнати от толкова не на място оказалата се помийна яма, и ето, стана така, че четириимата видяха момичето и хукнаха след него, преследваха и по тъмните пресечки и нататък, към града, но Сто и четирийсети го нямаше.

И ето тези четириимата стоят пред нея, а тя не можеше да разбере – защо я гонеха, щом сега явно не усещат желание да се приблизят.

Може би трябваше да им каже нещо; например отново да се обърне и да побегне. Но да стоят и да се гледат беше невъзможно. Дори глупаво в края на краищата. Или, ако не намери по-добър изход, да включи

левитъра и да се издигне нагоре?

И отведнъж тя видя как изразът на лицата им се промени постепенно. Отначало някакво очакване: ето сега ще си поемем дъх, ще съберем сили и... Но последва стъписване, а след него недоумение, накрая – страх. Същият онзи страх, който самата тя току-що бе изпитала. Те пък от какво се плашеха? Тя е застанала на открито, лицето и е като на обикновена млада геанитка, ярко осветено от луната, не помръдва. От какво се плашат?

Т в този момент отдалеч се чу лекото чаткане на нокти по каменистата пътечка; естествено, геанитите още не бяха дочули нищо и нищо не биха видели, дори и да се обърнат, но Двайсет и седма вече бе разбрала; това е придружителят, най-сетне ще се тури край на тази глупава неясна случка! Геанитите се обърнаха едновременно, но беше късно: с един скок звярът ги прескочи, падна в краката на девойката и застина, сякаш изваян от блестящ черен камък. Девойката пак не помръдваше.

Геанитите постояха още известно време, после някой от тях нададе вик и четиримата рухнаха на земята, затресоха се, зъбите им затракаха, но все пак ясно се чу непознатата досега и неясна за логитаните дума „Хеката“. Сетне тръпките спряха и стана ясно, че геанитите пълзят към близката горичка, без да вдигат глава.

Тъмен облак скри луната и в настъпилата тъмнина се чу тропот: неотдавнашните преследвачи се спасяваха с бягство. Луната с неохота изпълзя, едва тогава двамата, останали на полегатия склон, мръднаха. Девойката наведе глава и погледна кучето – това е, всичко се оправи, няма нарушаване на инструкциите, могат да отлетят и да докладват на Командира. Звярът също вдигна глава и целият потръпна някак отвратено, козината му щръкна и спря да блести – е, да, всичко е наред, но колко глупости извършихме, ще трябва да докладваме за това.

Девойката се обърна и бавно тръгна надолу. Тя ще докладва на Четвъртия за всичко. Но за онова, което бе почувствувала, когато зад гърба и ехтяха медните доспехи на войниците, няма да каже. Това нито ще бъде назовано, нито произнесено на глас, то ще остане завинаги с нея. Все едно хубаво ли е или лошо. Но то бе усещане, недостъпно за логитаните, и няма защо логитаните да знаят за него. То е парченце от приказния свят на Геа, което тя никому не ще даде.

Тя се върна на кораба и подробно доложи за всичко, което бе видял и разбрал придружителят и. Но страха остави за себе си.

Командирът я слушаше с наведена глава. Колко беше уморен от тази нелепа, объркана Геа!

Сега да се вдигнеше тревога... Обща тревога с аврално стартиране, да захвърли всичката апаратура на тази проклетата Геа и после – нагоре, да се промуши през това глупави синкаво сияние и да се озове най-сетне у дома, сред черния покой на междузвездната пустош... У дома. Не е лошо казано – у дома. Дори учудващо точно. Макар и до известна степен прибързано.

В белоснежните Пантеони на Велика Логитания има множество еднакви гробове. Но всички те са на обикновени логитани. Сред тях няма Събирачи – тази висша каста от населението на Логитания. Дори ако по някаква случайност Събирач умре на своята планета, тялото му се запазва в блестяща капсула и се изпраща в пространството: далеч от рейсовите трасета на логитанските кораби.

Ето откъде у Четвъртия се бе появило някога саркастичното, после – горчивото, а сега – безразличното „у дома“.

Но „у дома“ – не може.

Има закон, има и устав и те определят точното време за престой на планетата. Ге-а – това е планета, която нищо не може да даде, но и тук е необходимо да се проведат ред изследвания, да се използва спирането за подготовка на младите Събирачи, да се натоварят експонати, потвърждаващи безполезността на планетата, и едва тогава да излетят, унищожавайки предварително всички следи. Подготовката на младите Събирачи... Закон и устав. Устав и закон.

Утре е последният опит за излизане в града. Контролиращ ще бъде Деведесет и трети.

4

Командирът извика само Двайсет и седма, а Сто и четирийсети се възползува от това и остана навън: все му се струваше, че с ноктестите си лапи и сплъстената си козина осквернява вътрешната белота на кораба.

Сто и четирийсети тръсна глава, като да отпъди досадно насекомо. Денем те го преследваха, лепяха се безмилостно за него; сега вече беше нощ, те се бяха изпокрили някъде, но ето че той нямаше мира от мислите си, натрапчиви и еднообразни.

Всички те вършат не това, което трябва. Девойката никога няма да стане истински Събирач. Тя прекалено съсредоточено разглежда този отвратителен, безреден свят, тегли я лабиринтът на вонящите глухи улички в това мръсно селище; у нея няма и не ще я има никога онази свещена ненавист към всичко, което не е Велика Логитания, и свещена алчност към онова, което би било полезно за нея. Ами старецът? Ами самият Командир? Нима те, взети всички заедно, могат да се сравнят с него в онази безпределна, сляпа преданост към своята далечна родина, която го преизпълва в безкрайните странствувания?

Сто и четирийсети вдигна дългата си муцуна и нададе проточен, мъчителен звук. Този звук се роди от само себе си, той не значеше нищо нито на езика на геанитите, нито на езика на логитаните. Но той идваше от сърцето: дали от неговото собствено, или от това на черния объркан звяр, чийто образ бе взел?

Беше срещал много подобни нему зверове из уличките и площадите на този град; те се различаваха по цвят и големина, по глас и поведение. Но след известно време Сто и четирийсети разбра, че има нещо важно, което дели тези зверове на две съвършено различни групи: едните бяха бездомни, другите принадлежаха на някой геанит.

И сега, като гледаше блестящия корпус на кораба, Сто и четирийсети ясно почувствува колко далеч е стопанинът му, огромен и властен, зовящ го при себе си; обляната в лунна светлина грамада на кораба беше само нищожна частица, нищожна съставяща от този далечен стопанин и преизпълнен с неочаквана жал към самия себе си, че му е дадено толкова малко от възжеленото щастие да послужи, той отново започна да вия и запълзя по корем към кораба, сълзливо премигвайки с безлезниката си очи.

## 5

На другата сутрин Деветдесет и трети се събуди с прекрасно настроение, защото му предстоеше последно излизане от кораба на тази мила, объркана планета.

Деветдесет и трети беше стар и мъдър. Избраният от него образ беше традиционен: той винаги се превръщаше в престарял, немощен абориген – естествено, стига на планетата, на която кацаха, изобщо да имаше аборигени и да можеха да се копираат. Той знаеше прекрасно, че го смятат за един от най-добрите Събирачи в цяла Логитания, и тихичко се присмиваше. Между другото той така се присмиваше на всичко и най-вече на спътниците си. Беше му смешен и самият Командир с неговата вечна дребнава придирчивост към себе си и към другите, който си бе поставил целта да бъде идеален Събирач и се старееше да го постигне с помощта на робско подчинение на всеки параграф от Закона на Събирачите; беше му смешен и Сто и четирийсети с неговата фанатична преданост към Велика Логитания – онази митична родина, която ще могат да видят само в качеството и на награда за особени заслуги; незлоблив смях предизвикваше у него и това момиченце Двайсет и седма, с тихите и възторзи по повод първата видяна от нея планета. После ще има втора, трета планета. След възторзите ще се появи затъпяване, а може и ожесточение също както при Сто и четирийсети. Това ще е хипертрофирано усещане за собствената си преходност, която неминуемо нараства... Планети и полети, полети и планети, жалки трохи от знания, които те ще вземат крадешком, без да дадат нищо в замяна за славата на Велика Логитания.

Бедното момиченце, мислеше си той, докато вървеше след нея и тътреше крака по тясната камениста уличка, благоухаеща от локвичките помия, лиснати от разтропаните стопанки иззад задънените глинени огради. Бедното момиченце, то изпада във възторг пред изсечените колонади на учудващо пропорционалните храмове и безукорната симетрия на белезникавите, сякаш покрити със слой от напрашен метал тесни листа на високите полупрозрачни дървета и гъсто разположените малки тъмносини плодове по тежкия, геометрично съвършен грозд. Колко сте много вие, бедните дребосъци, които до края на живота си така и не разбирате, че изходът е един: да лъжеш и да предаваш. Да лъжеш другарите си и да предаваш делото си.

Единствено самият Деветдесет и трети знаеше до каква степен и колко отдавна е престанал да бъде Събирач. Щом пристигнеха на нова планета, благодарение на богатия си опит и вродената си интуиция той мигновено се сливаше с живота на обитателите и и безпогрешно определяше къде се крие дребното щастие на обикновения абориген. Той не търсеше изтънчени наслади, не, той последователно опитваше малките, непретенциозни, всекидневни радости, достъпни на съществуото, чийто образ бе приел.

Например на третата планета, Ремазанга, той ловеше забранените сини паяци и притворил очи, ги размазваше върху корема си – те отделяха неопикуем аромат, който го потапяше за три рамазански цикъла в състояние на блажена прострация; на единствената малка планета под слънцето Нии-Наа, изтощена от бремето на неумолимо растящия брой полудиви същества, които се раждаха по осем-десет наведнъж, той пълзеше от пещера на пещера, оставяйки след себе си следа от слюнката си – търсеше жълтооки бебета, а когато ги намереше, грабваше ги и с тържествуващ вой събираше цялата глутница на Зелената планета, откъдето избягаха, след като изгубиха половината екипаж, той съумя да наруши четири от шестте Повели на Опазването и дори се съчета с бялата птицемишка Шеела, което пък не се побираше в никакви правила.

Естествено, това излизаше от рамките на обикновените радости на средния типичен абориген, но Деветдесет и трети направи изключение, тъй като се намираще на чужда планета. На кораба той беше логитанин, а те обикновено изобщо не допускаха изключения: не им беше в характера. Ясни, неотменими закони – ето на какво от ранно детство се учеше всеки логитанин. А изключенията само развращават ума и будят въображението.

Деветдесет и трети не се страхуваше от нищо. Заедно с чуждия образ той получаваше и чуждите инстинкти, на чийто зов се подчиняваше без колебание и до известна степен демонстративно. Знаеше, че многобройни КП-ове, окачени над целия район на действие на Събирачите, следи всяко негово движение и не се опитваше да скрие и най-малката дреболия. Той последователно преминаваше през всички стадии на насладата и уредите на кораба послушно фиксираха всички особености на скотското му състояние. Нямахме и най-малко съмнение, че ако се държеше така за пръв път, вцепененият от ужас и отвращение Командир веднага щеше да го изключи от списъка на Събирачите и да го унищожи физически, но тайната на Деветдесет и трети се състоеше в това, че караше Командира да приема всяко негово похождение като акт на

самоотвержена служба на Велика Логитания. Изнемощял и изпълнен с демонстративно отвращение от самия себе си, той се изправяше пред Командира и без да скрие нито йота от онова, което биха могли да наблюдават КП-овете, с крайна образност описваше вътрешния свят на аборигена, а той в сравнение с жителя на Велика Логитания винаги излизаше тъпо и похотливо животно, развратено от наличието на втора сигнална система. С жертвена неумолимост, натъртвайки всяка дума, той си припомняше всичко най-срамно както от гледна точка на аборигена, така и от гледна точка на логитанина. Полученият по този начин образец на абориген изглеждаше убедителен.

А самият Деветдесет и трети получи непоклатимата репутация на един от най-опитните специалисти по психология на разумните същества от други планети. Трябва да кажем, че успяваше да запази тази си репутация без особени усилия.

Ето и сега той с широка отмерена крачка следваше Двайсет и седма; при всяка крачка остриите му колене толкова явно изпъкваха под стария хитон, че направо щяха да го пробият; козята му брадичка ритмично се поклащаше. Уличката, по която се изкачваха, заобикаляше стръмен хълм, под краката на вървящите се търкулваха парчета лилав камък. От напречните улици, спускащи се в низината, лъхаше утринна прохлада – хладина, примесена с мириса на прясно уловена риба и ивичести плодове, които растяха направо на земята. Лъчите на издигналото се неотдавна светило, наричано тук Хелиос, почти не грееха, но унилите глинени огради, изпъстрени с фантастични петна от най-различен произход, изведнъж се обагриха в нежен златисторозов цвят. Докато не стигне до целта си, утринният Хелиос ще застила пътя му с листенца от жълтеникавоалени рози...

Старецът зацъка с език. Пътят му водеше към кръчмата.

Тази полутъмна барака се отваряше с изгрева и най-вероятно изобщо не се затваряше. Дъсчените маси сякаш никога не се почистваха и почти заспиващите моми, връщащи се от долните улици, преди да се напъхат в своите килери, ровеха по масите – търсеха недоядени парчета.

Старецът си избра място досами вратата, така че да можеше да вижда и утъпканата пътечка пред самата гостилница, и тесните улички, отиващи към морето. Досега той придружаваше Двайсет и седма на няколко крачки разстояние; време е вече да свикне да действа самостоятелно. Вярно, той ще е наблизко, винаги готов да се притече на помощ – та нали всеки път, когато слиза в града, геанитите направо не и дават мира, което пък поставя натясно техния Командир, този... старецът

усърдно прерови всички най-подходящи думи на езика на геанитите... този кретен.

Деветдесет и трети известно време гледаше как момичето се изкачва по склона, придържайки с ръка полите си, за да не се издуват от вятъра; после извади от платнената си торба обикновена глинена чаша и я сложи пред себе си. След това почука с пръсти по масата и подаде глава, зад вратата – Двайсет и седма все още се виждаше, а здравенякът роб, който местеше боси крака по каменливия склон, явно скъсяваше пътя си към морето, откъдето се чуваше сигналът на рибарската камбана, която приканваше първите купувачи, вече хищно и бързешком я оглеждаше, както всички геанити, които тя срещаше на пътя си. Деветдесет и трети стисна в юмрук козята си брадичка, присви очи – той разбираше защо става така. Не, всъщност не разбираше, а самия него го влечеше към нея, и това бе зовът на инстинкта, непознат на логитанина.

Всичко вървеше както трябва и старецът отново почука по мокрите дъски на масата.

Появилата се на вратата стопанка закри с тялото си светлината – в кръчмата нямаше прозорци, светлината на лампата беше намалена. Старецът разтвори юмрук – на сбръчканата кафеникава длан искреше дребна монета. Стопанката се наведе и грабна монетата – тя въобще не се съмняваше, че старецът просяк я е откраднал; парите мигновено се превърнаха в чиния супа, останала от предния ден, и глътка светло вино с дъх на гниеща трева. Старецът си пийна и отново попипа брадата си – виното беше лошо. Изобщо не струваше. И отново нетърпеливо чукане по масата, и отново монета, но вече по-едра, по убедителна, изчезва в гънките на дрехата на стопанката, изведнъж придобила необикновена лекота на движенията. И отново вино.

Естествено, монетите са откраднати предната вечер (подправянето би отнело твърде много време); за Командира – акт на необикновена храброст в името на чистотата на експеримента и за славата на Велика Логитания, за стареца – единственото щастие на осиромашелия геанит, получил купчина пари, без да се труди особено.

Днес той пропилява тези пари.

Това е щастие.

Той бавно пиеше чаша след чаша и постепенно се напиваше; пространството свършваше около чинията с пържена риба, като затваряше стареца с обичата и заглушаващо кънтящия пашкул на алкохола. Главата му клюмаше все по-надолу и по-надолу и когато Двайсет и седма стремително, сякаш спасявайки се от невидимо преследване, изтича



покрай кръчмата по посока на кораба, той дори не я забеляза.

## 6

Вратата на каютата се блъсна, Двайсет и седма се обърна – на вратата стоеше Командирът.

– Кога се върна?

Двайсет и седма не говори. Командирът неволно се намръщи: въпросът беше излишен. Съвсем естествено бе именно той да знае кога момичето е напуснало кораба и кога се е върнало обратно. Но не това бе най-важното.

Двайсет и седма бе сменила дрехите си. Същата туника, както сутринта, същите сандали, само че ослепителнобели. И не само дрехите. Неестествена, мъртвешка белота – но не матова, а искряща и чуплива на вид, сякаш Двайсет и седма бе изсечена от леден блок. Върху безжизнената маска на лицето – черните искрици на зениците, ту свиващи, ту разширяващи се – живи.

– Защо си си сменила образа?

– Командирът погледна още веднъж Двайсет и седма и разбра, че тя не възнамерява да му отговори.

Снощи бягаше от четирима геанити и не можа да отговориш защо. Тази сутрин се върна, без въобще да си изпълнила задачата, и пак не можеш да отговориш защо. През деня си сложила тази дреха, въпреки че можеше да се задоволиш с експедиционната униформа на Събирачите – той посочи костюма си. – Защо?

Девојката не помръдваше. Дори зениците и – и те вече не блестяха. Командирът се обърна, няколко пъти обиколи малката каюта, опирайки рамо в стената. Ритмичните движения трябваше да стимулират мислите му. Какво ли трябваше да направи сега с тази Двайсет и седма? Опита да си спомни устава. „Планета, която с нищо не може да бъде полезна на Велика Логитания, трябва да се използва за тренировки на младите Събирачи.“ Не си спомняше нищо повече. Но за тренировка се изисква максимална активност на целия организъм, а Двайсет и седма се намира в някакво шоково състояние. Следователно трябва да я изведе от това състояние.

– Тази Геа – каза той, – на която ти гледаш по-внимателно и по-заинтересовано, отколкото изисква дългът ти на Събирач, тази Геа не може нищо да даде на Велика Логитания.

Девојката вирна брадичка и погледна Командира, а погледът и

учудвашо лесно премина през него, чак му се прииска да се обърне и да погледне какво толкова разглежда тя зад него.

После му стана неудобно.

Нито изпълненото с достойнство лицемерие на козлобрадия Деветдесет и трети, нито всеобхватната и неизтощима ненавист на Сто и четирийсети не го бяха карали да се срамува. А ето че сега, под открития поглед на тези очи и дори не очи, а зеници, той се запъна и за пръв път не си повярва: онова, което искаше да каже, беше логично, мъдро и необходимо. Но беше лъжа.

Командирът обърна гръб. Ама че глупости! Беше обмислил всичко, мислите му бяха стройни, дори нелишени от своеобразно изящество. Всичко е наред. Длъжен е да и говори, длъжен е да унищожи Геа в душата на това упорито момиче, докато логитаните са още тук.

Иначе тя ще отнесе Геа със себе си и не ще може да я забрави, когато тръгне към друга звездна система. Законът и уставът гласят, че Събирачът е длъжен да събира, а не да запомня. Когато корабът напусне чуждата планета, всички сведения за нея трябва да се пазят в лентите на КП-записите и в контейнерите за образци на материална култура. А разумът на Събирачите трябва да бъде очистен от спомени за изоставената планета и готов за работа на някоя друга, там, където, съгласно теорията на вероятностите и според данните на безкрайните рейсове на логитански кораби чакат Събирачите. Съвършено други условия, други форми на живот и твърде различни една от друга цивилизации. Макар че най-често последните отсъстват.

Командирът отново тръгна покрай стената, старателно обмисляйки думите си, и изведнъж, без да се обърне, съвсем неочаквано дори за себе си, прошепна:

– А всъщност някога и Логитания е била такава, като Геа...

Трудно можете да си представите как светотатствено звучеше тази фраза – да сравниш Велика Логитания – пък дори и в миналото и – с дивия свят на невежите геанити!

– Всъщност не, такава тя не е успяла да стане. Това, което наблюдаваме на Геа, не е най-ниската степен на цивилизацията, а преждевременният и залез. Успяхме да спасим Логитания. Тук, на Геа, властта е доста разпръсната, затова твърде слаба, за да може изцяло да подчини икономическия и политическия живот на планетата. От какво се обуславя неизбежността от гибелта на цивилизацията на Геа? – замислено продължи той.

Киберинформаторите, изпратени да летят на различни орбити

около планетата, потвърждават, че степента на развитие на човешките племена е много различна.

Не стига, че всяко огнище на цивилизация си има собствено управление, но това управление се разделя на ред сектори – държавната власт, религиозната, системата за шпиониране между секторите... Какво ли ги очаква?

Едва успее да дойде на власт някой повече или по-малко активен индивид и веднага се хвърля да разширява своите владения за сметка на съседите, без да знае дали ще може да държи в подчинение завоюваното.

И така, вождът, царят, по-рядко върховният жрец, започват война и го правят в собствен интерес. Това е логично, но ако се върнем към трофеите, виждаме, че се делят между него, държавната хазна, с която вождът не винаги може да разполага свободно, жреческата каста на жреците и огромния брой големци – тоест абсолютно нелогично подсилва тъкмо онези слоеве, за чието подчиняване хвърля по-голямата част от силите си.

По-голямата част от войските в случай на успех също забогатява недопустимо, което довежда до развращаването и разлагането им, до загуба на максималната работоспособност. Войниците получават роби, всеки доскорошен подчинен – най-нисш подчинен на своя цар – се чувства вече мъничко царче сред своите роби. Развива се независимото мислене на нисшите касти.

Освен това на Геа се срещат явления, абсолютно неизвестни на логитаните – например създаването на така наречените произведения на изкуството – безполезна, логически неоправдана загуба на сили и средства. От гледна точка на логиката за благо на самите геанити би следвало да унищожат всички служители на изкуството заедно с техните произведения. Но Логитания не се занимава с благотворителност, затова изкуството почти не се осветява в отчетите на логитаните, вземат се само отделни образци.

Тогава какво става на Геа? Нисшите слоеве са отвикнали да се подчиняват безпрекословно, защото си мислят за своите собствени роби, за своите собствени вещи; висшите слоеве, недопустимо многобройни, затлъстели, затъпели и най-сетне развратени от изкуството, масата роби, чието положение им се струва тежко само защото те могат да се сравняват със свободните бедняци, които живеят по-добре от тях, и затова винаги са готови за въстание – такава държава вече почти съседните дивини орди без много усилия могат да изтрият от лицето на Геа.

Така и ще стане.

Така ще става до момента, в който цивилизацията на Геа не стигне до пълното си самоунищожение, си мислеше и говореше Командирът.

Съществува ли естествен начин да се предотврати това? Не, тъй като геанитите се размножават твърде бързо, земята не ще бъде в състояние да изхрани увеличаващото се племе и завоевателните войни са неизбежни.

Има ли насилствен начин за присаждане на логитанската цивилизация на Геа?

Разбира се, че има. Неколкостотин големи геанитски цикли под контрола на логитаните – и ние бихме имали млада, напълно задоволяваща ни логитаноподобна цивилизация. Но Велика Логитания не се занимава с благотворителност.

Да оставим Геа с нейната току-що родила се, но вече умираща цивилизация да върви по своя път, без да и помогнем с нещо и без да вземем нещо от нея – та това е планета, която въпреки всичко нищо не може да даде на Велика Логитания...

Командирът спря. Отдавна не бе говорил тъй продължително и страстно. Но всичко е наред, всичко е наред. Той постъпи така, както повелява уставът.

Точка първа – най-важната – гласи: „Основната задача на Командира е да осигури работоспособността на целия екипаж.“

Той ще изпълни тази точка.

– А сега върви.

Тя тръгна, но не към вратата, а право към него, спря се и каза:

– Искам да остана на Геа.

Дълго мълчаха. Командирът гледаше момичето и усещаше как го обзема ужасно непреодолимо безразличие. Още малко и щеше да каже: „Остани.“ Или още по-лошото: „Все ми е едно.“

– Върви! – колкото може по-твърдо заповяда той. – Направо!

Излезе след нея в централния коридор. Салонът. Рубката. Изходният тамбур... Покрай него.

– Нагоре!

Първи хоризонт. Помещения – складове за експонати. Всички са пълни.

– Нагоре!

Втори хоризонт. Колко леко стъпва! Жените на Геа не ходят така. Но това е вече без значение.

Двайсет и седма забави крачка. Още една врата. Покрай нея. Още

една. Също не. И още една. Двайсет и седма се спъва и пада на колене. Но няма защо да вървят по-нататък. Тези помещения са празни. Все едно, сега не ще успеят да се напълнят. Нека да е тази.

– Влизай.

Вратата след момичето се затръшна. Отвътре е невъзможно да се отвори.

Командирът стигна до рубката. Целият личен състав на експедицията е на борда. Командирът включва прекъсвача на общия фон:

– Екипажът да се събере в рубката. Всички КП-ове да се върнат на борда. Да се прекратят полетите на кибертранспортъорите за набелязаните експонати. Да се ускори товаренето на доставените експонати. Щом товаренето свърши – аврален старт.

## 7

Подът беше грапав и не беше студен: помещенията бяха подготвени да съхраняват експонати от неорганичен произход при онази температура, при която са се намирали в момента на изземването. Двайсет и седма опря брадичка в коленете си и ги обгърна с ръце. Нощта току-що бе настъпила. До разсъзването имаше толкова много време, че би могло двајсет пъти да литне до града и обратно, и то с най-тежкия кибертранспортър.

Още не всичко е загубено. Още нищо не е загубено. Цяло щастие е, че Командирът толкова много бързаше и не си даде труд да се качи още по-нагоре. Това наистина би сложило край на всичко. Но тя тѣй лесно и просто излъга Командира. Тѣй лесно и просто, сякаш някой я бе научил. Чудеса! Та това е невъзможно, логически е изключено един редови Събирач да лъже Командира си. Но тук не действаше логитанката. Също както тогава, когато я гонеха четиримата войници, тя се усещаше като малко момиче от Геа и това малко момиче извърши малка хитрост – тя сама избра вратата, която му бе нужна, и Командирът доверчиво се улови на тази хитрина. Наистина вратата не се отваряше отвътре, но отвън лесно можеше да я отвори дори кибер.

Нещо изшумоля зад вратата.

Не, не е за нея. Най-вероятно е лекият йонизатор с едногъсеничен еластичен ход. А ето го специфичния бумтеж на супраторните механизми – един след друг се оттеглят тежките кибертранспортъри. Първата група замина. Сега те меко ще прехвърлят планините и ще увиснат над глада да търсят „охлювчета“. Те с Деветдесет и трети всеки ден разпръскваха над двеста такива „охлювчета“; вътре във всяко „охлювче“, направено по подобие на сухоземното геанитско мекотело, бе монтиран миниатюрен предавател, който с настъпването на нощта започваше да работи на определена честота. Монтирано бе и най-просто запаметяващо устройство. Преди да залепи незабележимото „охлювче“ към експоната, който трябваше да транспортира на кораба, Събирачът диктуваше на това устройство номера на помещението и физичните условия, при които трябва да се намира експонатът. Това напълно изключваше каквато и да е неразбория или суета при товаренето.

Кибертранспортърите напипваха с локаторите си датчика, изземваха експоната заедно с „охлювчето“ и го пренасяха на кораба в точно

определеното помещение.

Докато се изкачваше на второто ниво, Командирът си мислеше, че резервните помещения на отсека за неорганични експонати не могат да бъдат използвани без негово знание. Но той не знаеше, че онова единственото, което Двайсет и седмата бе избрала за пренасяне на кораба през това утро, трябваше да бъде докарано точно в това помещение.

Трябва само да чака търпеливо, докато киберите отворят вратата.

Двайсет и седма се приготви да чака.

И в този момент отвсякъде – отдолу, отгоре, от коридора, усилвайки се и препокривайки едно друго, се дочу тракане, вибриращото хлипане на планетните двигатели и трополене на метални крака. Тръшкаха се вратите на помещенията, бързо влачеха нещо по коридора, закачайки стените; хлипацият вой нарастваше и намаляваше, отново нарастваше и отново намаляваше; после за известно време спря.

Стана ясно, че корабът се готви за старт.

Двайсет и седма притисна чело о пода, после дланите, цялото си тяло. Но нима можеше да различи шумоленето на пълзящия кибертранспортър сред този адски грохот на авралното товарене? Късно е! Въпреки всичко е късно. По-рано трябваше да мисли. Трябваше да мисли още сутринта. Трябваше да мисли, да мисли, а не да лети, без да се обръща към този кораб! И даже не, не да мисли, а да се вслуша в онзи вътрешен глас на момичето от Геа, който често я учеше да прави каквото трябва.

Само че точно сутринта, кой знае защо, не и подсказа, че трябва да тича не към кораба, а в обратна посока.



## 8

Командирът не се обръщаше при всеки звук. Алените отблясъци на блестящите надписи танцуваха по таблото. Тръшна се врата, дочу се чаткане на нокти по звънкия под – значи бе влязъл Сто и четирийсети. Започна подаването на енергия към централния левитор. Отлично. Левиторът ще изгълта сума енергия, но в близост до населен масив не бива да се издигат направо с планетарните. Припламване високо в небето – това е друга работа – може да го вземат за мълния или светкавица. Отново хлопна врата – беше козлобрадият Деветдесет и трети. Нулева готовност.

Командирът се забави, после ръката му се протегна към предпазителя на вътрешната връзка. Не. Първо стартът. Той дръпна ръката си.

– Старт! – силно извика той и пусна антигравитаторите.

Корабът бавно се откъсна от повърхността на Геа. Командирът включи екрана на външния фон. Черната маса без нито една светлинка падаше надолу. Отдясно блещукаше морето. Сякаш отдолу бе останала абсолютно необитаема планета. Май за Двайсет и седма ще е полезно да погледне. Не ти остава никакво съжаление, като гледаш тази безжизнена чернилка. Двайсет и седма трябва да види това!

Той премести ръцете си на хоризонтален полет и излезе от рубката, без дори да погледне към другите членове на екипажа; качи се на втория хоризонт, намери нужната врата.

– Излизай – каза той на момичето. – Излизай, вече сме във въздуха.

Тя не се помръдна.

– Геа още се вижда – повтори той. – Черната Геа, която не ни даде нищо. Иди я виж.

Двайсет и седма мълчеше.

– Заповядвам ти да отидеш в рубката!

Девојката не помръдваше, отпуснала ръце, леко отметнала глава. Командирът пристъпи прага на помещението и се приближи до нея.

– Ти... – почна той и се задави: зениците и бяха бели, както и цялото и лице. Тях просто ги нямаше...

Той вдигна ръка и пипна високото гладко чело. Прекара пръст по шията, край ръката.

Камък.

Дълго стоя и се мъчи да разбере. После трепна. За какво мислеше

Планетата, която с нищо не можеше да бъде полезна

---

сега? Не можеше да се разбере – бъркотия от мисли. Превърнала се е в камък? Глупости... Можеше да се престориш на камък, но да се превърнеш?...

Девојката протегна длани напред – беше много тъмно и ако не беше слабото ултрачервено излъчване на звездите, едва ли би могла да намери пътя, по който предния ден бе вървяла заедно с козобрадия си придружител. Напред има стръмнина, остър трошляк, който се пъхаше в сандалите, а по ръба на хълма – излетите вретенообразни стволоче на кипарисите, насочени към нощното небе, сякаш очакващи сигнал да се стрелнат нагоре и да се доближат до кораба, който безшумно, като крадец, се отдалечаваше от Геа.

Девојката прекара ръка по грапавата стена. Напила празнината на вратата. Отвътре някой ръмжи и хлипа. Няма какво да се страхува, това е насън, само да не събуди някого: бялата и рокля се вижда отдалеч, ще хукнат след нея и тя може да изгуби пътя. А сега главното за нея е да не се обърка. Мъчно намери онази кръчма, където предния ден се разделиха със стареца. Той се мушна тук, в душния отвор на сляпата врата.

Девојката тръгна нататък, крачка след крачка повтаряше пътя си от предния ден. Ето го високият пън, на който жените поставяха стомните си, когато се изкачваха нагоре и си почиваха на половината път. Ето тук тя кривна по тясната пътечка, която се изкачваше по стръмния хълм. Тук я срещна робът с тръстиковата мрежа за риба и срещнала погледа му, тя ускори крачка.

А ето го и върха на хълма и тук тя видя онзи човек.

У него имаше нещо, което го отличавахе от останалите геанити. Не лицето, лицето тя не си спомняше, макар у нея да бе останало усещането, че би и доставило удоволствие да го гледа. И не дрехите – те бяха обикновени, затова изобщо не ги запомни. Но в този човек имаше някакво спокойствие, то прозираше и в изражението на стиснатите устни, и в бавната, лека походка, и в това, че я подмина и не само не я опипа с лаком поглед, както правеха всички геанити, а просто не я забеляза.

Какво ли правеше на хълма? Вчера тя не можа да разбере. Но днес, като видя пепелявото предутринно небе, момичето разбра: изкачвал се е тук да гледа как се издига зад морето далечното, нетоплецо слънце. Тогава тя не знаеше това, но нещо и подсказа да тръгне след този човек.

Те криволичеха по влажните лабиринти на крайморските улички. Девојката не знаеше отдалечават ли се от центъра, или се приближават към него. Нито веднъж човекът не ускори крачка. Девојката вървеше

след него също тъй бавно. Но странно, колкото по-спокойно се придвижваше, толкова повече я обземаше предчувствие за нещо необикновено и и се искаше да побутне този човек, да го накара да върви по-бързо. Ако можеше, би го накарала да тича. Но трябваше да се сдържа, да забавя крачка, а отвътре нарастваше капризната детска злоба и тревожното недоумение, и отчаяният страх, който я караше да не мисли за онова, което ще се случи, когато стигнат края на пътя.

Сега тя вървеше бързо, дори не вървеше, а летеше, безпогрешно намираще нужните завои и кръстовища, спускаше се все по-надолу и понякога едва не падаше в тъмните пресечки на улиците, докато ръцете и не познаеха огромния влажен и пропукан камък, на който се опираше вратата, и топлата извивка на бръшляна. Тази врата, неочаквано висока и тежка, я бе учудила – в другите стени на тази уличка се виждаха малки портички, през които висок геанит би минал само ако се наведе. Предния ден тя безпрепятствено влезе през тази врата, но сега тя беше затворена, вероятно за през нощта. Девойката включи левитора. Тя безшумно се издигна над обраслата с бръшлян стена и се спусна в двора на къщата. Там, във вътрешността на дворчето, беше още по-тъмно, отколкото на улицата, и девойката с мъка намери мъшлясалия каменен кладенец. Напегна всичките си сили, успя да отмести плочата, закриваща отвора му, после свали колана с деветте плоски кутийки – преносимия фон и акумулаторния левитор.

Всичко това, омотано заедно, с кънтящо бълбукане изчезна във водата. От света на Логитания не бе останало нищо друго.

Девойката излезе на пясъчната пътечка. Вече се разсъмваше, а тук денят пламваше толкова бързо, че нямаше да успее да се огледа. Ето, и птиците, нелетящите домашни птици започваха проверката си от единия край на града до другия. Ако и днес този човек поиска да погледа как мътното геанитско светило се издига зад морето, той скоро ще излезе от къщи.

Девойката мина вдясно от малката къщичка с мътни тесни прозорчета и криейки се като крадец зад непроницаемата стена от храсти, се приближи до чернеещия се навътре в градината навес.

Когато разбра, че това е само работилницата на един от онези хора, които изработват ненужните предмети за украса на улици и здания, обзе я глухо разочарование. През цялото време, докато бе вървяла след този човек, надеждата, че най-сетне ще открие чудната тайна на разликата между геанитите и логитаните, не я напускаше. С цялото си същество тя разбираше, че има такава тайна, и главното и очарование се състоеше в

това, че геанитите бяха нужни за нещо един на друг. Но досега тя не е била нужна никому и на нея никой не и е бил нужен. Те всички принадлежаха на Велика Логитания, взаимоотношенията им се градяха само върху това, което по-опитният беше длъжен да посочи на по-неопитния, за да изразходват по-продуктивно и по-резултатно труда си в службата.

А тук всичко беше различно. Още от първите си крачки по тази странна земя тя разбра, че обитателите и имат нужда един от друг за нещо, те търсят някого и изборът им е свободен.

Но не само това – тя разбра, че тя самата им е нужна, нужна е буквално всекиму и стремежът им да я превърнат в своя собственост я смая и изпълни с инстинктивното желание да побегне.

И ето че вчера рано сутринта тя срещна човек, от когото изобщо не и се искаше да бяга. Той беше равнодушен и невнимателен. Тя учудено търсеше у себе си уплахата и не я намираше, затова, като прехвърли върху този човек всичко, което бе свикнала да среща в погледите на другите геанити, тя с изумление разбра, че изразът на кръвожадна жестокост е просто несравним, несъвместим с неговото лице. Това беше човек, създаден да владее целия свят, добър и приказен, и най-важното – доброволно подчинил се.

Тя стоеше зад гърба му с цялата си приказност на същество от друга звезда, с цялата си доброта на дете, което дори не знае думата зло, с цялата си готовност да разбере най-накрая за какво един геанит е нужен на другия?

Но тя не се чувствуваше нещастна частица от света на тази Геа, тя беше външен човек, чужда, ненужна.

Ето, сега той ще си отиде, а тя така и не ще успее да го повика.

Но той не си отиваше. Скрита в лозовите храсти, тя гледаше човека, застанал на прага на своята работилница. Парчета камък се търкаляха по пода. Край стената се виждаха вази и фигури на животни, изваяни от лилавокафеникава глина. В центъра стърчеше статуя, покрита със светла ленена тъкан.

Сякаш човекът се стареа да отгатне чертите и през грубия плат и се бои от това, сякаш самата увита с покривало фигура е изворът на дълбоко скритата му мъка. Ето значи какво го е накарало да страда – каменен идол, неизвестно божество, набързо изработено копие на човешка фигура...

Човекът пристъпи напред, наведе глава, сякаш си забраняваше да гледа собственото си творение, и така, без да гледа, смъкна покривалото.

Не беше божество. Беше тя, Двайсет и седма.

Човекът падна на колене пред статуята, притисна слепоочията си към пиедестала и девойката видя лицето му.

Човекът плачеше.

Потресена, невярваща на очите си, девойката отстъпи крачка назад. И още една. После още една. Този свят, недостъпен за нея, свят, в който плачат пред каменни статуи, и се струваше отблъскващ за нея, чувствителната, непричастната към тайните му.

И тогава тя хукна. Задъхвайки се от болезнено острото усещане на собствената си отчужденост, от мъка по цялата обърканост и неизпълнимост на току-що родилата се мечта и най-вече, че е ненужна на този единствен в цялата Вселена човек, тя прелетя през целия град, за да се свре в каютата си на кораба и най-последно да остане сама.

Но дори и там, в самотата, тя не можеше да се успокои. Онова, което видя, беше твърде невероятно. По какъв начин статуята се е озовала в работилницата на неизвестен скулптор? Девойката знаеше: за направата и се изискваше много повече време от трите дни, прекарани в града на геанитите. Следователно художникът не бе изваял нея. Откъде тогава е тази прилика? Може би киберколекторът, събиращ всички сведения за геанитите преди излизането на членовете на експедицията от кораба, бе видял тази статуя и е предложил на Двайсет и седма да приеме този образ?

Не, такова нещо не би могло да се случи. Киберите не грешат. Програмата им е била формулирана ясно: на базата на известните данни за външния облик на жените от дадената планета да създадат събирателния образ на млада девойка от този град, отговаряща на основните изисквания на геанитите. Киберът извайваше не просто средното. Ако срещнеше някакво отклонение, недостатък от гледна точка на аборигените – в синтеза си той избягваше тази черта. Двайсет и седма бе станала идеалното момиче, което можеше да си представи геанитът, така както Сто и четирийсети беше най-великолепният пес в този град, а Деветдесет и трети – най-жалкият просяк.

Но значи и онзи, неизвестният, също си бе поставил за цел да презсздаде образа на съвършената млада жена.

Но защо?

И тогава девойката забеляза, че „охлювчето“, което цяла сутрин стискаше в ръката си, го няма. „Охлювчето“ с номера на едно отдалечено, никога неизползувано помещение. Девойката искаше да си вземе за спомен нещо от градината на този човек и без сама да забележи, в

минутите на смут бе изгървала миниатюрното уредче до самата статуя.

Много добре. През нощта вкопчващите се пипалца ще я оплетат, грижливо ще я вдигнат и ще я докарат там, в едно от помещенията, където никой не се бе сетил да погледне. Тя само ще я погледне, нея – самата себе си, – само че каменна, и тогава може би ще и стане ясна онази неуловима разлика, която караше този човек равнодушно да я подмине там, на върха на хълма, а след това неудържимо, както става единствено в самота, да плаче в нозете на каменния и двойник.

Камъкът му беше по-нужен от човека. Непонятно, но нека бъде така. Тя самата ще стане камък, доколкото е възможно. Дрехите, сандалиите, накитите. Това и отне още малко време. Сега да обезцвети лицето си. Ето така. Сега не можеш ги различи...

И тогава Командирът я видя отново. Неочаквано заприказва за Геа. Той забеляза, че бе успяла да си направи нова дреха, но тя не отговори на въпросите му и тогава той последователно и логично и доказа преходността и безполезността на геанитите. И колкото повече говореше той, толкова повече у нея назряваше убеждението: трябва да остане на Геа. Той говореше за далечната и велика родина, но за нея вече съществуваше само едно кътче във Вселената, заради което би дала живота си капка по капка. Тя знаеше, че едва ли ще стане истинско момиче от Геа – нещо я прави по-различна, може би неоткритата тайна? Но тя и не искаше чак толкова. Тя би се съгласила да стане вещ, само да бъде нужна на този човек. Командирът говореше за далечните светове, подчинили се на Велика Логитания, за безкрайните простори на Пространството – а тя тихичко се присмиваше и на него, и на окастрената му мъдрост, съжаляваше го, че не може да му разкаже всичко онова, което я изпълва. Той дори няма да разбере какво щастие е това – да бъдеш неподвижна вещ, която само веднъж – в ранна утрин – ще е нужна на онзи човек от хълма.

И вече за хиляден път си повтаряше: само вещ, която веднъж на ден, сутрин, той ще докосва, смъквайки покривалото, и до която ще се смъква върху дъсчения, осеян с камъни под и косите му ще се разпръскват по белия мрамор на пиедестала... А после тя се умори от тези необикновени блянове и само мъчително чакаше кога най=сетне ще свърши Командирът, а той все говореше, говореше, говореше, сякаш всичко, за което разказваше, имаше поне някакво отношение към момичето.

Той свърши.

– Искам да остана на Геа – каза тя, за да го спре веднъж завинаги.

А след това – помещението и грохотът на предстартовата суета,

безкрайното очакване на освобождението и бягството, при което нямаше време дори да погледне каменния си двойник, докаран на кораба, а после нощният полет над планините, тъмната плетеница от улици до това дворче, до този праг...



Тя влезе в работилницата, стъпи върху нещо меко. Наведе се и вдигна лененото покривало. Бързо просветляваше и рязко очертаният четириъгълник на пиедестала, от който с безшумни ултразвукови ножове бе отрязана статуята, се белееше в средата. Девоjkата бавно се изкачи върху него. Това ще бъде нейното място. Място на вещ. През цялото утро, целия ден и цялата вечер тя ще бъде мъртва, неподвижна вещ. Само през нощта безшумно ще излиза в градината да си откъсне няколко плода и да гребне от кладенеца шепа ледена вода.

Стана още по-светло. Сигурно слънцето бе осветило върховете на близките планини. По улицата, зад каменната стена, някой пронизително завика на непонятен, чужд език. Трябваше да бърза.

Тя се заметна с покривалото, лекичко извърна глава – както стоеше статуята. И с цялото си тяло почувствува, че е свикнала с тази поза – там нали точно тъй бе стояла пред онези, с които се бе разделила завинаги. Ще и бъде лесно да стои така. Само че под плътното покривало е задушно. Сега трябва да застане неподвижно и да диша както само логитаните умеят да дишат – без да трепне нито един мускул. И топлината. Да изгуби човешката топлина, да стане ледена като нощен камък – и това го умеят единствено логитаните. Но трябва да успее, преди той да се върне, преди да я докосне.

В къщичката се хлопна врата. Девоjkата замря. Сега той ще мине край нея и ще излезе на улицата, ще тръгне към морето. Жалко само, че не може да го види...

Но днес той не тръгна към морето. Тя не очакваше, не искаше това да се случи толкова бързо, но въпреки волята и стъпките стремително се втурнаха в работилницата, неудържимите ръце с такава сила смъкнаха от нея покривалото, че тя едва устоя да не се залюлее, и горещите човешки устни се притиснаха до нозете и – там, където на още топлия глезен се кръстосваха ремъчетата на сандалите.

Край, разбра тя. Не успя, не искаше толкова бързо. А сега той ще разбере лъжата и, ще усети топлината на тялото и...

... Невъзможно бе да не усети. Той се отдръпна, скочи на крака. Край. Не успя да стане за него дори вещ, мъртва вещ.

Тя въздъхна тихичко и виновно, направи крачка напред и слезе от мраморния си пиедестал.

КРАЙ

© Олга Ларионова  
© 1988 Валя Димитрова, превод от руски

Олга Ларионова  
Планета, която нищо не може да даде

Източник: <http://sfbg.us>

**Публикация:**

ЗНАЦИТЕ НА ЗОДИАКА. 1988. Изд. Георги Бакалов, Варна. Биб. Галактика, No.97.  
Сборник повести и разкази. Съставител: Людмила СТОЯНОВА. [Знаци зодиака (1983); Сказка королей (1981), Олга ЛАРИОНОВА]. Предговор: Звездните сонати на Олга Ларионова – Людмила СТОЯНОВА – с. 5–10. Художник: Текла АЛЕКСИЕВА. Печат: ДП Георги Димитров, София. Формат: 70×100/32. Печатни коли: 23. Страници: 362. Цена: 2.50 лв.

**Съдържание:**

Сътворението на световите / пр. Валя ДИМИТРОВА – с.11;  
Звездна соната. Алетро / пр. Валя ДИМИТРОВА – с.38;  
Соната за водния змей / пр. Валя ДИМИТРОВА – с.53;  
Патица за примамка / пр. Валя ДИМИТРОВА – с.87;  
Върни се за своята страна / пр. Валя ДИМИТРОВА – с.113;  
На неистинския / пр. Нели ХРИСТОВА – с.137;  
Планетата, която с нищо не можеше да бъде полезна / пр. Валя ДИМИТРОВА – с.174;  
Приказка за кралете / пр. Нели ХРИСТОВА – с.212;  
Дуелът / пр. Валя ДИМИТРОВА – с.300.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/644>]